

2. 'एकः व्याघ्रः'—अत्र किं विशेषणम्? _____
3. पर्यायम् लिखत। अरण्ये= _____
4. विभक्तिवचनम् लिखत। (i) दैर्घ्यात् _____ (ii) अन्यस्मिन् _____
5. सः वने जालं विस्तीर्य गृहम् आगतवान्—इति वाक्ये किं किं कर्मपदम्?
(i) _____ (ii) _____
6. उपसर्गं चित्वा लिखत। (i) विस्तीर्य _____ (ii) निर्वाहयति _____ (iii) आगतवान् _____
7. अनयोः पदयोः कः धातुः? विस्तीर्य, विस्तारिते _____ (स्तर, स्तृ, विस्तृ)

उत्तरम्—

- I. 1. व्याधः 2. पक्षिमृगादीनाम् 3. जालम् 4. जाले
- II. 1. अन्यस्मिन् दिवसे प्रातःकाले यदा व्याधः वनं गतवान् तदा सः व्याघ्रं जाले बद्धं दृष्टवान्।
2. व्याधः अचिन्तयत्—व्याघ्रः मां खादिष्यति अत एव पलायनं करणीयम् इति।
- III. 1. व्याधः 2. एकः 3. वने 4. (i) पञ्चमी एकवचनम् (ii) सप्तमी एकवचनम्
5. (i) जालम् (ii) गृहम् 6. (i) वि (ii) निःनिर् (iii) आ 7. स्तृ

(2) पूर्णवाक्येन अधोदत्तान् प्रश्नान् उत्तरत—(निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर सम्पूर्ण वाक्य में दीजिए—)

1. जाले बद्धः व्याघ्रः व्याधम् किमवदत्?
2. जनाः नदीजले किं किं कुर्वन्ति?
3. जनाः वृक्षेभ्यः कथं कष्टं ददति?
4. चञ्चलः लोमशिकायै किम् असूचयत्?

उत्तरम्—

1. जाले बद्धः व्याघ्रः व्याधम् अवदत्—भो मानव! कल्याणं ते भवतु। यदि त्वं मां मोचयिष्यसि तर्हि अहं त्वां न हनिष्यामि इति।
2. जनाः नदी-जले स्नानं कुर्वन्ति, वस्त्राणि प्रक्षालयन्ति, मलमूत्रादिकं च विसृजन्ति।
3. जनाः वृक्षान् कुठारैः प्रहत्य तेभ्यः कष्टं ददति।
4. व्याधः लोमशिकायै असूचयत्—मया अस्य व्याघ्रस्य प्राणाः रक्षिताः परम् एषः मामेव खादितुम् इच्छति इति।

(3) कः/का कम्/काम् प्रति कथयति? (कौन किससे कहता/कहती है?)

	कः/का	कम्/काम् प्रति
1. यदि त्वं मां मोचयिष्यसि तर्हि अहं त्वां न हनिष्यामि।
2. अहं त्वत्कृते धर्मम् आचरितवान्।
3. मानवाः अस्माकम् छायायां विरमन्ति।
4. का वार्ता, मामपि विज्ञापय।
5. सम्प्रति पुनः कूर्दनं कृत्वा दर्शय।

उत्तरम्—

कः/का	कम्/काम् प्रति
1. व्याघ्रः	व्याधम्
2. व्याधः	व्याघ्रम्
3. वृक्षः	व्याधम्/चञ्चलम्
4. लोमशिका	चञ्चलम्/व्याधम्
5. लोमशिका	व्याघ्रम्

(4) (क) पदानि पृथक् कुरुत—(पदों को पृथक् कीजिए—)

1. जलमानीय = _____ + _____	2. द्रष्टुमिच्छामि = _____ + _____
3. प्राणभिक्षामिव = _____ + _____	4. समाचरत् = _____ + _____
5. एवमेव = _____ + _____	

उत्तरम्—

- (क) 1. जलम् + आनीय 2. द्रष्टुम् + इच्छति 3. प्राणभिक्षाम् + इव
4. सम् + आचरत् 5. एवम् + एव

(ख) सन्धिं विच्छेदं वा कुरुत।

1. न्यवेदयत् = _____ + _____	2. प्र + अविशत् = _____
3. कः + चित् = _____	4. तदनन्तरम् = _____ + _____
5. सोऽचिन्तयत् = _____ + _____	

उत्तरम्—

- (ख) 1. नि + अवेदयत् 2. प्राविशत् 3. कश्चित्
4. तत् + अनन्तरम् 5. सः + अचिन्तयत्

(5) अधोदत्तानि वाक्यानि घटनाक्रमेण योजयत—(निम्नलिखित वाक्यों को घटनाक्रम के अनुसार लगाइए—)

1. व्याधः जालं प्रासारयत्।
2. व्याधः लोमशिकार्यं निखिलां कथां न्यवेदयत्।
3. जाले पुनः तम् बद्धं दृष्ट्वा सः व्याधः प्रसन्नः सन् गृहम् आगच्छत्।
4. सा अवदत्—बाहूम्! अहं पुनः व्याघ्रं जाले बद्धं द्रष्टुम् इच्छामि।
5. लोमशिका व्याघ्रम् अवदत्—सत्यं त्वया भणितम्।
6. लोमशिका अवदत्—पुनः कूर्दनं कृत्वा दर्शय इति।
7. निःसहायः भूत्वा सः प्राणिभिक्षामिव अयाचत।
8. व्याघ्रः तं वृत्तान्तं दर्शयितुम् पुनः जाले प्राविशत्।

- उत्तरम्—
1. व्याधः लोमशिकायै निखिलां कथां निवेदितवान्।
 2. सा अवदत्—बाहूम्! अहं पुनः व्याघ्रं जाले बद्धं द्रष्टुम् इच्छामि।
 3. व्याधः जालं प्रासारयत्।
 4. व्याघ्रः तं वृत्तान्तं दर्शयितुं पुनः जाले प्राविशत्।
 5. लोमशिका अवदत्—पुनः कूर्दनं कृत्वा दर्शय इति।
 6. निःसहायः भूत्वा सः प्राणिभिक्षामिव अयाचत।
 7. लोमशिका व्याघ्रम् अवदत्—सत्यम् त्वया भणितम्।
 8. जाले पुनः तं बद्धं दृष्ट्वा सः व्याधः प्रसन्नः सन् गृहम् आगच्छत्।

बहुविकल्पीयप्रश्नाः

(1) प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितं पदं चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुत—(दिए गए विकल्पों से उचित शब्द चुनकर वाक्यपूर्ति कीजिए—)

- (क) 1. — धमनं भवति। (धर्मम्, धर्म, धर्मः)
 2. व्याघ्रस्य पिपासा — अभवत्। (शान्तम्, शान्तः, शान्ता)
 3. पुत्री — नमति। (मात्रम्, मातरम्, मातारम्)
 4. अनुजः ज्येष्ठां — प्राणमत्। (स्वसरम्, स्वसृम्, स्वसारम्)
 5. व्याधः व्याघ्रं — बहिः निरसारयत् (निः+असारयत्)। (जालेन, जालम्, जालात्)
 6. अहं त्वां जाले बद्धं — द्रष्टुमिच्छामि। (प्रत्यक्ष, प्रत्यक्षम्, प्रत्यक्षः)

- उत्तरम्— (क) 1. धर्म 2. शान्ता 3. मातरम् 4. स्वसारम् 5. जालात्
 6. प्रत्यक्षम्

- (ख) 1. चञ्चलः लोमशिकायै निखिलां कथां — । (अनिवेदयत्, निवेदयत् न्यवेदयत्)
 2. जनाः वृक्षेभ्यः कष्टं — । (ददन्ति, ददाति, ददति)
 3. अहं त्वां जालात् — । (मोचिष्यामि, मुञ्चिष्यामि, मोचयिष्यामि)
 4. जनाः नदीजले मालिन्यं — गच्छति। (विसर्ज्य, विसृज्य विसर्जयित्वा)
 5. — दिवसे चञ्चलः वने गतवान्। (अन्ये, अन्य, अन्यस्मिन्)

- उत्तरम्— (ख) 1. न्यवेदयत् 2. ददति 3. मोचयिष्यामि 4. विसृज्य 5. अन्यस्मिन्

***** END *****